

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS AMŽIAUS PAGRINDU NESUDARANT GALIMYBĖS ĮREGISTRUOTI NEKILNOJAMĄJĮ TURĄ NETURINT ELEKTRONINIO PARAŠO TYRIMO

2025 m. gegužės 8 d. Nr. (25)SN-33)SP-21

Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) 2025 m. sausio 30 d. gautas pareiškėjo (toliau – Pareiškėjas, Tarnybai žinomi pareiškėjo duomenys, Pareiškėjas pateikė įgaliojimą dėl atstovavimo) skundas, kuriame nurodoma, kad 2024 m. gruodį interneto svetainėje www.planuojustatau.lt Pareiškėjas elektroniniu būdu užpildė statybos užbaigimo deklaraciją dėl jo tėvams nuosavybės teise priklausančio sodo namo registracijos. Skunde paaiškinta, kad Pareiškėjo tėvai yra vyresnio amžiaus, nemoka naudotis kompiuteriu, išmaniuoju telefonu ir neturi elektroninio parašo. Pareiškėjo teigimu, tėvai suteikė jam įgaliojimą dėl dokumentų pateikimo, kuris buvo įkeltas VŠĮ „Statybos sektoriaus vystymo agentūros“ (toliau – SSVA) elektroninėje sistemoje, tačiau jam buvo paaiškinta, kad VĮ „Registrų centrui“ šis įgaliojimas nėra matomas, todėl būtina sąlyga įregistruoti pastatą – abiejų tėvų prašymas, pasirašytas elektroniniais parašais. Pareiškėjas kreipėsi į VĮ „Registrų centrą“ prašydamas paaiškinti, ar nėra galimybės pateikti fiziškai pasirašytą prašymą įregistruoti sodo namą. Pareiškėjui buvo paaiškinta, kad sodo namo savininkai, tai yra Pareiškėjo tėvai, norėdami pateikti prašymą dėl nekilnojamojo turto įregistravimo, turėtų įsigyti elektroninius parašus.

Skunde pažymėta, kad Pareiškėjo tėvas nesinaudoja išmaniuoju telefonu ir neturi elektroninio parašo, tačiau fiziškai turi jėgų nuvykti į VĮ „Registrų centrą“ ir pateikti rašytinį prašymą,

pasirašytą „fiziniu“, o ne „išmaniuoju“ parašu. Pareiškėjo įsitikinimu, vyresnio amžiaus asmenys verčiami prašyti artimųjų pagalbos, patirti papildomas išlaidas už įgaliojimų išdavimą.

Pareiškėjas nurodo, kad Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2016 m. gruodžio 12 d. įsakymu Nr. D1-878 patvirtinto statybos techninio reglamento 1.05.01:2017 „Statybą leidžiantys dokumentai. Statybos užbaigimas“ galiojančios redakcijos 92 punkte nurodoma: „Statytojas ar jo atstovas Statybos įstatymo [8.3] 28 straipsnio 3 dalyje nustatytais atvejais visų statytojų vardu surašo deklaraciją, nuotoliniu būdu per IS „Infostatyba“ užpildydamas deklaracijos formoje (pagal Inspekcijos viršininko patvirtintus rekvizitus) nurodytus privalomus laukus (kai deklaraciją teikia keli statytojai, vienas iš jų (ar jo atstovas) užpildo duomenis IS „Infostatyba“, o visi deklaraciją teikiantys statytojai ar jų atstovai ją pasirašo kvalifikuotais elektroniniais parašais).“ Pareiškėjo teigimu, kitos pasirašymo alternatyvos nei elektroninis parašas statybos techninis reglamentas nenumato.

Skunde pažymima, kad galimybė teikti prašymą dėl nekilnojamojo turto registravimo tik elektroniniu būdu diskriminuoja vyresnio amžiaus asmenis, kurie nesinaudoja elektronine bankininkyste, neturi elektroninio parašo, kitaip tariant, nesinaudoja išmaniaisiais įrenginiais ir internetu.

Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 1 ir 2 dalimis, 2025 m. vasario 14 d. raštu Nr. (25)SN-)S-78 „Dėl informacijos pateikimo“ kreipėsi į VĮ „Registrų centrą“, prašydama pateikti paaiškinimą ir atsakyti į klausimus: „Ar yra galimybė įregistruoti nekilnojamąjį turtą teikiant prašymą VĮ „Registrų centrui“ ne elektroniniu būdu? Jei ne, dėl kokios priežasties nėra galimybės teikti prašymą dėl nekilnojamojo turto įregistravimo ne elektroniniu būdu? Ar įgaliotas asmuo gali pateikti prašymą dėl nekilnojamojo turto įregistravimo? Jei taip, kokius dokumentus jis privalo pateikti ir kokia įgaliojimo pateikimo procedūra? Ar asmuo, kuris neturi elektroninio parašo / elektroninės bankininkystės, turi galimybę atvykti į VĮ „Registrų centrą“ ir pateikti prašymą dėl nekilnojamojo turto įregistravimo? Jei ne, kokios galimybės numatytos teikti prašymą dėl nekilnojamojo turto įregistravimo?“

Kartu prašyta pateikti kitą reikšmingą informaciją, susijusią su Pareiškėjo skunde išdėstytomis aplinkybėmis.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

2024 m. balandžio 15 d. VĮ „Registru centras“ pateikė Tarnybai raštą „Dėl informacijos pateikimo“ (toliau – Raštas), kuriame paaiškinta, jog vadovaujantis Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto kadastro įstatymo 13 straipsnio 1 dalimi, nekilnojamojo daikto kadastro duomenys įrašomi į Nekilnojamojo turto kadastrą (toliau – Kadastras) ir pakeičiami Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto kadastro nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 15 d. Nutarimu Nr. 534 „Dėl Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto kadastro nuostatų patvirtinimo“ (toliau – Kadastro nuostatai), nustatyta tvarka. Kadastro nuostatų 84 punktas numato, kad kartu su prašymu įrašyti nekilnojamojo daikto kadastro duomenis į Kadastrą ar juos pakeisti, kurį turi teisę pateikti Nekilnojamojo turto kadastro įstatymo 13 straipsnio 2 dalyje nurodyti asmenys, Kadastro tvarkytojui turi būti pateikiami Nekilnojamojo turto kadastro įstatymo 12 straipsnio 1 dalyje nurodyti dokumentai ir nekilnojamojo daikto kadastro duomenų byla, išskyrus atvejus, nurodytus šio įstatymo 12 straipsnio 3 ar 4 dalyje. Nekilnojamojo turto kadastro įstatymo 13 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad prašymą įrašyti nekilnojamojo daikto kadastro duomenis į Kadastrą ar juos pakeisti turi teisę pateikti:

- 1) nekilnojamojo daikto savininkas, jo įgaliotas asmuo arba bet kuris šio nekilnojamojo daikto bendraturtis;
- 2) valstybei nuosavybės teise priklausančio turto patikėtiniai;
- 3) teismo proceso, kurio metu buvo priimtas teismo sprendimas dėl nekilnojamojo daikto ar nuosavybės teisės į jį, dalyviai;
- 4) šio įstatymo 9 straipsnio 4 dalyje nurodyti asmenys ir šio įstatymo 9 straipsnio 4 dalyje nustatytais atvejais;
- 5) sodininkų bendrijos pirmininkas, jo įgaliotas asmuo arba sodininkų bendrijos valdyba, jeigu ji yra sudaryta, kai Kadastro nuostatuose nustatyta tvarka įrašomas sodininkų bendrijos, kurioje yra mėgėjų sodo sklypas, pavadinimas ir kodas;
- 6) statytojas, kurio vardu yra išduotas statybą leidžiantis dokumentas, kai Kadastro nuostatuose nustatyta tvarka keičiami (atnaujinami) žemės sklypo kadastro duomenys, nes jame buvo pastatyti ar rekonstruoti statiniai;

7) mokesčių administratorius, kai nekilnojamojo daikto kadastro duomenys į Kadastrą įrašomi ar pakeičiami mokesčių administravimo tikslais;

8) kiti asmenys, kuriems pagal įstatymus suteikiama ši teisė.

Rašte pažymėta, kad prašymas įrašyti nekilnojamojo daikto kadastro duomenis į Kadastrą ar juos pakeisti, VĮ „Registrų centrui“ gali būti pateikiamas asmeniškai, paštu, elektroniniu paštu arba Kadastro tvarkytojo nustatytais kitomis elektroninių ryšių priemonėmis (per Lietuvos Respublikos statybos leidimų ir statybos valstybinės priežiūros informacinę sistemą „Infostatyba“ (toliau – IS „Infostatyba“). Tik elektroniniu paštu arba kitomis elektroninių ryšių priemonėmis teikiamą prašymą asmuo turi pasirašyti saugiu elektroniniu parašu, patvirtintu kvalifikuotu sertifikatu.

Vadovaujantis Kadastro nuostatų 84¹.2.2.2 papunkčiu, teikiant Kadastro tvarkytojui prašymą įrašyti statinio (patalpos), suformuoto pagal Nekilnojamojo turto kadastro įstatymo 7 straipsnį, kadastro duomenis ar juos pakeisti po statinio (patalpos) rekonstravimo, kapitalinio remonto, paprastojo remonto, atnaujinimo (modernizavimo), paskirties pakeitimo ar kitokio pertvarkymo (tarp jų ir po nekilnojamojo kultūros paveldo tvarkomųjų paveldosaugos darbų (tvarkybos darbų)), Kadastro tvarkytojui turi būti pateikiama statinio kadastro duomenų byla ir deklaracija apie statybos užbaigimą, kuri turi būti Statybos įstatymo 28 straipsnio 4 dalyje nustatytais atvejais surašyta statytojo ar jo teisės ir pareigas perėmusio asmens ir įregistruota IS „Infostatyba“ (dokumentus, įregistruotus IS „Infostatyba“, Kadastro tvarkytojas gauna pats per IS „Infostatyba“).

Statybos įstatymo 28 straipsnio 1 dalies 3 punkte numatyta, kad statyba laikoma užbaigta atlikus visus statybos darbus, statytojo (užsakovo) ar jo teisės ir pareigas perėmusio asmens pageidavimu aplinkos ministro nustatyta tvarka surašius deklaraciją apie statybos užbaigimą (kai deklaracija ir statybos užbaigimo aktas neprivalomi) ir ją įregistravus IS „Infostatyba“, o šio straipsnio 4 dalyje numatyta, kad šio straipsnio 2 ir 3 dalyse nenurodytais atvejais deklaracija apie statybos užbaigimą surašoma ir registruojama IS „Infostatyba“ tik statytojo (užsakovo) ar jo teisės ir pareigas perėmusio asmens pageidavimu. Statybos įstatymo 28 straipsnio 12 dalis numato, kad statybos užbaigimo procedūros vykdomos statybos techniniuose reglamentuose nustatyta tvarka.

Statybos techninio reglamento STR 1.05.01:2017 104 punktas numato, kad statybos užbaigimo data laikoma akto ar deklaracijos užregistravimo IS „Infostatyba“ data, o 105 punkte numatyta, kad aktas, deklaracija, pažyma apie statinio (-ių) statybą be nukrypimų nuo esminių

statinio projekto sprendinių, pažyma apie nebaigto statyti nesudėtingo statinio statybą yra pagrindas įregistruoti statinį Nekilnojamojo turto registre.

Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 28 straipsnio 5 dalis numato, kad deklaracija apie statybos užbaigimą surašoma visų statytojų (užsakovų) vardu. Statybos techninio reglamento STR 1.05.01:2017 „Statybą leidžiantys dokumentai. Statybos užbaigimas. Nebaigto statinio registravimas ir perleidimas. Statybos sustabdymas. Savavališkos statybos padarinių šalinimas. Statybos pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą padarinių šalinimas“, patvirtinto aplinkos ministro 2016 m. gruodžio 12 d. įsakymu Nr. D1-878 „Dėl statybos techninio reglamento STR 1.05.01:2017 „Statybą leidžiantys dokumentai. Statybos užbaigimas. Nebaigto statinio registravimas ir perleidimas. Statybos sustabdymas. Savavališkos statybos padarinių šalinimas. Statybos pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą padarinių šalinimas“ patvirtinimo“, (toliau – Reglamentas) 92 punktas numato, kad statytojas ar jo atstovas Statybos įstatymo 28 straipsnio 3 dalyje nustatytais atvejais visų statytojų vardu surašo deklaraciją, nuotoliniu būdu per IS „Infostatyba“ užpildydamas deklaracijos formoje (pagal Inspekcijos viršininko patvirtintus rekvizitus) nurodytus privalomus laukus (kai deklaraciją teikia keli statytojai, vienas iš jų (ar jo atstovas) užpildo duomenis IS „Infostatyba“, o visi deklaraciją teikiantys statytojai ar jų atstovai ją pasirašo kvalifikuotais elektroniniais parašais) ir su 93 punkte nurodytais priedais pateikia patvirtinti statinio projekto (jo dalies) ekspertizės rangovui arba statinio (jo dalies) ekspertizės rangovui, su kuriuo sudaryta sutartis dėl deklaracijos tvirtinimo. Reglamento 521 punktas numato atvejus, kai išdavus statybą leidžiantį dokumentą pasikeičia statytojas (-ai) ar jų dalis (galiojant išduotam statybą leidžiančiam dokumentui).

Rašte akcentuota, kad norint įregistruoti baigtą statyti statinį, bendru atveju „Registrų centrui“ teikiama:

1) prašymas;

2) nekilnojamojo daikto kadastro duomenų byla (įkelta į nekilnojamojo turto registro posistemę „Matininkas“);

3) deklaracija apie statybos užbaigimą (pildoma ir pateikiama per IS „Infostatyba“).

Nekilnojamojo daikto savininkas (statytojas) ar jo įgaliotas asmuo prašymą dėl statinio įregistravimo nekilnojamojo turto registre Registrų centrui gali pateikti: 1) elektroniniu būdu (el. paštu ar per IS „Infostatyba“); 2) popieriniu būdu (asmeniškai, siunčiant paštu). Tik elektroniniu paštu arba kitomis elektroninių ryšių priemonėmis teikiamą prašymą asmuo turi pasirašyti saugiu

elektroniniu parašu, patvirtintu kvalifikuotu sertifikatu. Tuo atveju, kai prašymas teikiamas asmeniškai ar siunčiamas paštu, jis pasirašomas nekilnojamojo daikto savininko (statytojo) ar jo įgalioto asmens fiziniu parašu (įgaliotas asmuo turi kartu pateikti ir teisės aktų nustatyta tvarka patvirtintą įgaliojimą).

Rašte nurodyta, kad deklaracija apie statybos užbaigimą yra pildoma ir tvirtinama IS „Infostatyba“. Šios sistemos pagrindinė tvarkytoja ir duomenų tvarkytoja yra SSVA. Į klausimus, kokie reikalavimai taikomi šiuo konkrečiu atveju ir kokie veiksmai atliekami pildant ir tvirtinant deklaraciją apie statybos užbaigimą IS „Infostatyba“, detalesnę informaciją (pagal kompetenciją) galėtų pateikti sistemos tvarkytoja. Rašte pažymėta, kad visus dokumentus, įregistruotus IS „Infostatyba“, Kadastro tvarkytojas gauna pats (elektroniniu būdu) per IS „Infostatyba“.

SSVA pateikė Tarnybai paaiškinimus (toliau – Paaiškinimai), nurodant, kad SSVA asmenų prašymai, skundai ir pranešimai nagrinėjami vadovaujantis SSVA gautų skundų nagrinėjimo tvarkos aprašu, patvirtintu 2023 m. rugsėjo 4 d. SSVA direktoriaus Įsakymu Nr. BV-23-25 (toliau – Aprašas), Statybos įstatymu, Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymu, Asmenų prašymų ir skundų nagrinėjimo viešojo administravimo subjektuose taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 22 d. nutarimu Nr. 875 (toliau – Taisyklės). Nagrinėjant asmenų prašymus, skundus Taisyklių nuostatos taikomos tiek, kiek tų klausimų nereglamentuoja Lietuvos Respublikos įstatymai ar jų pagrindu priimti kiti teisės aktai.

Paaiškinimuose nurodyta, kad Viešojo administravimo įstatymo 11 straipsnio 4 dalyje nustatyta, jog jeigu viešojo administravimo subjektas pagal kompetenciją negali spręsti prašyme ar skunde išdėstytų klausimų ar priimti administracinės procedūros sprendimo dėl prašyme ar skunde išdėstyto klausimo, jis jo nenagrinėja ir ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo prašymo ar skundo gavimo dienos persiunčia jį kompetentingam viešojo administravimo subjektui ir apie tai praneša asmeniui. Taisyklių 38 punkte nustatyta, kad jei institucijai yra adresuota prašymo ar skundo kopija ir tai prašyme ar skunde yra aiškiai nurodyta, institucija ją užregistruoja, įvertina prašymo ar skundo turinį, supažindina su juo institucijos vadovą ar jo įgaliotą asmenį, tačiau paties prašymo ar skundo nenagrinėja ir jį neatsako, jei institucijos vadovas ar jo įgaliotas asmuo nenusprendžia kitaip.

Remiantis pateiktomis teisės aktų nuostatomis SSVA Paaiškinimuose pažymėjo, kad pagal Lietuvos Respublikos įstatymų suteiktas teises ir pareigas SSVA nėra priskirta funkcija teikti konsultacijas dėl teisės aktų išaiškinimo ir jų pritaikymo konkrečioms atvejams. Nagrinėjamu atveju

paklausimas taip pat buvo teiktas ir VĮ „Registų centrui“, kuri pagal savo veiklos pobūdį registruoja Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto registro objektus, tvarko šio registro duomenis ir informaciją, šiam registrai pateiktus dokumentus ir (arba) jų kopijas, atsako už šio registro duomenų ir informacijos saugą ir atlieka kitas įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytas su šio registro tvarkymu susijusias funkcijas. SSVA nurodė, kad, vadovaujantis Viešojo administravimo įstatymo 11 straipsnio 4 dalimi ir Taisyklių 38 punktu, susipažino su teiktu paklausimu ir pakartotinai VĮ „Registų centrui“ jo nesiuntė.

2025 m. balandžio 28 d. Pareiškėjas el. paštu pateikė Tarnybai papildomą informaciją: „Pirmą kartą VĮ Registų centrui (VĮ RC) atmetus tėvų užpildytą deklaraciją apie statybos užbaigimą, užpildėme antrą deklaraciją toje pačioje IS „Infostatyba“ ir pateikėme prašymą VĮ RC, kad užregistruotų sodo namą nekilnojamojo turto registre. Tačiau ir antrą kartą VĮ RC darbuotojai atmetė deklaraciją, nes ji nebuvo pasirašyta mano tėčio (pasirašė tik mama) elektroniniu parašu. Tada teikėme trečią kartą pildytą deklaraciją, kurią pasirašė tik mama Laima Lužanskaja, nes deklaraciją pildėme vienos mamos vardu. Iš trečio karto VĮ RC užregistravo statinį. Pažymėtina, kad VĮ RC baigtą statybą užregistravo abiejų tėvų vardu, net ir neturint tėčiui elektroninio parašo“ (citos kalba netaisyta).

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar VĮ „Registų centras“ užtikrino lygias teises ir galimybes įregistruoti nekilnojamąjį turtą Kadastre visiems asmenims nepriklausomai nuo jų amžiaus, t.y. ar nepažeidė Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 punkto, įpareigojančio prekių pardavėjus, gamintojus ar paslaugų teikėjus užtikrinti lygias galimybes, nepaisant, be kita ko, amžiaus.

Pažymėtina, kad tiek Europos Sąjungos, tiek nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija, pačia bendriausia šio žodžio prasme, reiškia teisių sumažinimą arba atėmimą tam tikrai kategorijai asmenų dėl kokių nors jiems būdingų požymių. Diskriminacijos sąvoka paprastai siejama su lygių galimybių, lygiateisiškumo pažeidimu, o nediskriminavimas – su asmenų lygaus traktavimo, lygių galimybių realizavimo kategorijomis. Konstitucinė nediskriminavimo samprata atskleidžiama

remiantis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsniu, kuriame nustatyta, kad įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs, ir nurodoma, jog žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu.

Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, taip pat kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtinę teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, asmenys negali būti diskriminuojami, jiems negali būti teikiama privilegijų (be kitų, Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2016 m. spalio 27 d. nutarimai). Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius (be kitų, Konstitucinio Teismo 2017 m. gruodžio 19 d. išvada, 2019 m. sausio 11 d. nutarimas). Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas būtų pažeistas, jeigu tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, būtų kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas (be kitų, Konstitucinio Teismo 1996 m. lapkričio 20 d., 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimai).

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos, kurios tikslas – saugoti pagrindines žmogaus teises, atitinkančias Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises, III antraštinėje dalyje, skirtoje lygybei, įtvirtintas lygybės prieš įstatymą principas (20 straipsnis), taip pat įtvirtintas bet kokios diskriminacijos draudimas, ypač dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos (21 straipsnio 1 dalis).

Lygių galimybių įstatymas, kurio vykdymo priežiūrą atlieka lygių galimybių kontrolierė, nustato, kas yra diskriminacija ir koks elgesys, veiksmas (neveikimas) priskirtinas tam tikrai diskriminacijos rūšiai. Diskriminacija yra tiesioginė ir netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties,

tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu (Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 dalis).

Tiesioginė diskriminacija yra elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus (2 straipsnio 9 dalis). Netiesioginė diskriminacija – veikimas ar neveikimas, teisės norma ar vertinimo kriterijus, akivaizdžiai neutrali sąlyga ar praktika, kurie formaliai yra vienodi, bet juos įgyvendinant ar pritaikant atsiranda ar gali atsirasti faktinis naudojimosi teisėmis apribojimas arba privilegijų, pirmenybės ar pranašumo teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, nebent šį veikimą ar neveikimą, teisės normą ar vertinimo kriterijų, sąlygą ar praktiką pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis (2 straipsnio 5 dalis).

Nagrinėjamu atveju Pareiškėjas kreipėsi į Tarnybą su skundu, teigdamas, kad 2024 m. gruodį interneto svetainėje www.planuojustatau.lt Pareiškėjas elektroniniu būdu užpildė statybos užbaigimo deklaraciją dėl jo tėvams nuosavybės teise priklausančio sodo namo registracijos. Skunde paaiškinta, kad Pareiškėjo tėvai yra vyresnio amžiaus, nemoka naudotis kompiuteriu, išmaniuoju telefonu, tėvas neturi elektroninio parašo, todėl suteikė Pareiškėjui įgaliojimą dėl dokumentų pateikimo, kuris buvo įkeltas SSVA elektroninėje sistemoje, tačiau jam buvo paaiškinta, kad VĮ „Registų centrui“ šis įgaliojimas nėra matomas, todėl būtina sąlyga įregistruoti pastatą – abiejų tėvų prašymas, pasirašytas elektroniniais parašais. Pareiškėjas kreipėsi į VĮ „Registų centrą“ prašydamas paaiškinti, ar nėra galimybės pateikti fiziškai pasirašytą prašymą įregistruoti sodo namą. Pareiškėjui buvo paaiškinta, kad sodo namo savininkai, tai yra Pareiškėjo tėvai, norėdami pateikti prašymą dėl nekilnojamojo turto įregistravimo, turėtų įsigyti elektroninius parašus.

Pareiškėjas pažymėjo, kad jo tėvas yra vyresnio amžiaus ir nesinaudoja išmaniaisiais įrenginiais, todėl nustatant nekilnojamojo turto registracijos galimybę tik turint elektroninį parašą, Pareiškėjo įsitikinimu, jo tėvas yra diskriminuojamas amžiaus pagrindu.

Valstybės duomenų agentūros duomenimis¹, „2023 m. valstybės institucijų ar kitų viešųjų paslaugų įstaigų elektroninėmis paslaugomis bent kartą per paskutinius 12 mėnesių pasinaudojo 72 proc. 16–74 metų amžiaus gyventojų, arba 81 proc. tokio amžiaus internetų. Daugiausia šiomis paslaugomis naudojosi 25–34 metų amžiaus gyventojai (96 proc.), mažiausiai (32 proc.) – vyriausios (65–74 metų) amžiaus grupės gyventojų.“

2023 m. Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūros (FRA) parengtoje apžvalgoje „Pagrindinės vyresnio amžiaus asmenų teisės: prieigos prie viešųjų paslaugų užtikrinimas skaitmeninėse visuomenėse“ pateikiama statistika apie Lietuvos gyventojų skaitmeninius įgūdžius. Pagal vyresnio amžiaus gyventojų naudojimąsi internetu esame 19-oje vietoje ES. 80 proc. 55–64 m. amžiaus Lietuvos gyventojų per pastaruosius 12 mėnesių yra naudojęsi internetu. Tačiau 65–74 m. amžiaus grupėje šis skaičius gerokai mažesnis ir siekia tik 56 proc. SADM duomenimis, bendras gyventojų skaičius Lietuvoje 2024 m. pradžioje buvo 2,88 mln. Iš jų 65 m. ir vyresni asmenys sudarė 586,9 tūkst., t. y. apie 20 proc. visų šalies gyventojų. FRA taip pat atkreipė dėmesį į vyresnio amžiaus žmonių, turinčių bent pagrindinius skaitmeninius įgūdžius, statistiką. ES valstybėse net 3 iš 4 vyresnio amžiaus gyventojų neturi tokių įgūdžių. Šioje srityje Lietuvos rodiklis taip pat gerokai žemiau ES vidurkio. Lietuvoje 55–64 m. amžiaus grupėje bent pagrindinius skaitmeninius įgūdžius turi 31 proc. žmonių (ES – 42 proc.), o 65–74 m. amžiaus grupėje – tik 13 proc. žmonių (ES – 25 proc.). Tai, kad skaitmeninės atskirties rizika Lietuvoje yra reali, rodo tiek statistika, tiek bendrasis viešas diskursas – šalia naujienų apie skaitmenines naujoves paslaugų srityje visada užsimenama apie sunkumus, kuriuos gali patirti vyresni žmonės.²

Vadovaujantis minėtais duomenimis, tuo atveju, jei įregistruoti nekilnojamąjį turtą Kadastre galima būtų tik turint elektroninį parašą, akivaizdu, kad būtų apribota galimybė šią funkciją įvykdyti asmenims, kurie nesinaudoja išmaniaisiais įrenginiais, o remiantis statistiniais duomenimis ir tyrimais, tai reikšmingai paveikia būtent vyresnio amžiaus asmenis.

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos 2024 m. atlikto kokybinio ir kiekybinio tyrimo apžvalgoje „Vyresnio amžiaus žmonių skaitmeninė atskirtis“³ nurodyta: „Dalis vyresnių žmonių

¹ Nuoroda internete: <https://osp.stat.gov.lt/skaitmenine-ekonomika-ir-visuomene-lietuvoje-2023/skaitmenine-visuomene-ir-verslas/gyvenimas-internete>

² Nuoroda internete: https://lygybe.lt/wp-content/uploads/2024/11/vyresnio-amziaus-zmoniu-skaitmenine-atskirtis_apzvalga-2024.pdf

³ Ten pat

visai nesinaudoja pagrindinėmis skaitmeninėmis arba skaitmeniniu būdu teikiamomis / valdomomis paslaugomis, pavyzdžiui, elektronine bankininkyste (13 proc. anketinėje apklausoje dalyvavusiųjų neturi el. bankininkystės paskyros arba ja nesinaudoja), sveikatos priežiūros paslaugų valdymu „E.sveikatos“ portale (19 proc.), komunalinių mokesčių, telekomunikacinių paslaugų apmokėjimu internetu (10 proc.), tarpmiestinių bilietų pirkimu internetu ar mob. telefonu (23 proc.), miesto viešojo transporto bilietų pirkimu internetu ar telefonu (30 proc.), prekybos centrų mobiliosiomis nuolaidų programėlėmis (20 proc.). Kitai daliai vyresnių žmonių skaitmeninės arba skaitmeniniu būdu prieinamos paslaugos paprastai kelia mažesnių arba didesnių sunkumų. Tik dalis tyrimo dalyvių teigė, kad sunkumų prekių ir paslaugų srityje nekyla visai.“

Atkreiptinas dėmesys, kad Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos, kurios tikslas – saugoti pagrindines žmogaus teises, atitinkančias Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises, III antraštinėje dalyje, skirtoje lygybei, įtvirtintas lygybės prieš įstatymą principas (20 straipsnis), taip pat įtvirtintas bet kokios diskriminacijos draudimas, ypač dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos. Pagal 25 straipsnio nuostatas Europos Sąjunga pripažįsta ir gerbia vyresnių žmonių teisę gyventi oriai ir nepriklausomai bei dalyvauti visuomeniniame ir kultūriniame gyvenime.

VĮ „Registrų centras“ nurodė, kad Nekilnojamojo turto kadastro įstatymo 13 straipsnio 2 dalyje numatyta, jog prašymą įrašyti nekilnojamojo daikto kadastro duomenis į Kadastrą ar juos pakeisti turi teisę pateikti, be kita ko, nekilnojamojo daikto savininkas, jo įgaliotas asmuo arba bet kuris šio nekilnojamojo daikto bendraturtis. O Nekilnojamojo daikto savininkas (statytojas) ar jo įgaliotas asmuo prašymą dėl statinio įregistravimo nekilnojamojo turto registre VĮ „Registrų centrui“ gali pateikti: 1) elektroniniu būdu (el. paštu ar per IS „Infostatyba“); 2) popieriniu būdu (asmeniškai, siunčiant paštu). Tik elektroniniu paštu arba kitomis elektroninių ryšių priemonėmis teikiamą prašymą asmuo turi pasirašyti saugiu elektroniniu parašu, patvirtintu kvalifikuotu sertifikatu. Tuo atveju, kai prašymas teikiamas asmeniškai ar siunčiamas paštu, jis pasirašomas nekilnojamojo daikto savininko (statytojo) ar jo įgalioto asmens fiziniu parašu (įgaliotas asmuo turi kartu pateikti ir teisės aktų nustatyta tvarka patvirtintą įgaliojimą).

Pagal Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 punktą, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, įgyvendindamas lygias galimybes, nepaisydamas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, privalo visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokius pačius gaminius, prekes ir paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu, ir taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas.

Vadovaujantis šia nuostata, visiems prekių ir paslaugų gavėjams, nepaisant jiems priskirtinų požymių, turi būti sudarytos sąlygos gauti vienodas paslaugas vienodomis sąlygomis.

Direktyvos 2006/54/EB 19 straipsnio 1 dalyje nurodoma, kad valstybės narės taiko tokias pagal jų nacionalines teismų sistemas nustatytas priemones, kurios yra būtinos užtikrinti, kad tais atvejais, kai asmenys, manantys, jog jie nukentėjo, kadangi jiems nebuvo taikomas vienodo požiūrio principas, teismui ar kitai kompetentingai institucijai nurodo faktines aplinkybes, leidžiančias daryti prielaidą dėl tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos, atsakovas turi įrodyti, kad vienodo požiūrio taikymo principas nebuvo pažeistas. Šio straipsnio 2 dalyje reglamentuojama, kad jo 1 dalis netrukdo valstybėms narėms nustatyti ieškovams palankesnes įrodymų taisykles. Pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudenciją, bendras principas yra tas, kad asmuo, laikantis save nukentėjusiu dėl vienodo požiūrio nesilaikymo, turi įrodyti faktines aplinkybes, leidžiančias daryti prielaidą, kad buvo tiesioginė ar netiesioginė diskriminacija. Tik tuo atveju, jeigu šis asmuo įrodo tokias faktines aplinkybes, paskui atsakovas turi įrodyti, kad nebuvo pažeistas nediskriminavimo principas (žr. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2011 m. liepos 21 d. sprendimą byloje Kelly, C-104/10, par. 30; 2012 m. balandžio 19 d. sprendimą byloje Meister, C-415/10, par. 34–38).

VĮ „Registrų centras“ pateikė teisinį reglamentavimą, pagal kurį prašymą įregistruoti nekilnojamąjį statinį galima pateikti ir neturint elektroninio parašo. Kitaip tariant, pagal Nekilnojamojo turto registro įstatymo nuostatas, teikti prašymą įregistruoti nekilnojamąjį turtą galima paštu siunčiant dokumentus, pasirašytus fiziniu parašu, arba elektroniniu būdu, ir tik pasirinkus šį būdą, teikiami dokumentai privalo būti pasirašyti elektroniniu sertifikuotu parašu.

Vadovaujantis skunde išdėstytomis aplinkybėmis, VĮ „Registrų centro“ pateikta informacija bei Pareiškėjo pateikta informacija, kad jo motinai, kaip nekilnojamojo turto bendraturtei, nebuvo leista įregistruoti statinį Kadastre pasirašius teikiamus dokumentus fiziniu parašu, manytina, kad tarp

VĮ „Registrų centras“ darbuotojų, teigiančių, kad tik elektroniniu parašu pasirašyti dokumentai registruojami Kadastre, įvyko nesusikalbėjimas. Dėl to Pareiškėjo tėvas – vyresnio amžiaus ir nesinaudojantis išmaniaisiais įrenginiais žmogus – galimai pasijuto esąs nepalankesnėje padėtyje.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 17 straipsnį, lygių galimybių kontrolierius atlieka nepriklausomus tyrimus, susijusius su diskriminacijos atvejais, ir nepriklausomas diskriminacijos padėties apžvalgas, skelbia nepriklausomas ataskaitas, teikia išvadas ir rekomendacijas bet kokiais su diskriminacija susijusiais klausimais dėl šio įstatymo įgyvendinimo, taip pat pasiūlymus valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms dėl teisės aktų tobulinimo ir lygių teisių įgyvendinimo politikos prioritetų, vykdo prevencinę ir švietėjišką veiklą, lygių galimybių užtikrinimo sklaidą.

Vadovaujantis išdėstytu, siūlytina VĮ „Registrų centrui“ aptarti su darbuotojais būtinybę užtikrinti teisingos ir neklaidinančios informacijos paslaugų gavėjams teikimą apie galimybę naudotis paslaugomis ne tik skaitmeniniu būdu, turint omenyje, jog dėl klaidingos informacijos suteikimo, asmenys dėl tam tikrų jiems priskirtinų požymių gali jaustis neoriai, neužtikrintai, turintys nelygias galimybes lyginant su kitais asmenimis, kuriems šis požymis dėl vienokių ar kitokių priežasčių nėra priskirtinas.

Atsižvelgiant į tai, kad Pareiškėjo tėvams buvo suteiktos paslaugos įregistruoti nekilnojamąjį turtą Kadastre, tyrimas dėl galimos diskriminacijos amžiaus pagrindu nutrauktinas.

Vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 14, 17 straipsniu, 29 straipsnio 3 dalies 4 punktu, 30 straipsnio 3 dalimi,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Tyrimą nutraukti, kai lygias galimybes pažeidžiantys veiksmai nutraukiami.
2. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją, VĮ „Registrų centrą“.

Sprendimas per 1 (vieną) mėnesį nuo jo gavimo dienos gali būti skundžiamas Regionų administraciniam teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka arba Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatyme nustatyta tvarka.

Lygių galimybių kontrolierė

Birutė Sabatauskaitė